

TERRORIST ACTIONS FROM THE MASS-MEDIA PERSPECTIVE

Mariana-Ana Bulmez

PhD. student, „Ovidius” University of Constanța

Abstract: Regardless of the historical period, whether modern or contemporary, the media was an instrument of publicity of the terrorist act. Excessive media coverage of the terrorist act and the satisfaction of appetites for sensational public opinion, often overcome by the situation, led to situations that were hard to imagine: the society unhappy with a certain situation, insecurity, and violent reaction to the authorities at that time to the government. Thus a collective and generalized psychosis has been inoculated, an eloquent example of which is the speech by the leader of fundamentalist terrorism, Ben Laden, immediately after the launch of US military defeat against Afghanistan on 7 October 2001 via Al Jazeera, as well as the fierce call to jihad spokesperson for the Al Qaeda organization on October 10, 2001.

The stakes were very high in this play of statements, and Ben Laden proves to be a very dangerous and subtle propaganda opponent knowing how to exploit his image in the Islamic world: "his ill-suited fragility, gallant gossip, the austere décor of his dwellings: caves, comfortless tents referring to the flight of the Prophet Muhammad to Medina, the unsavory Kalashnikov supported alongside, were perfectly matched with the profoundly religious asceticism and charge of messages, being perceived by Muslims as a genuine new prophet or martyr of Islam." His actions are not inspired only by verses in the Qur'an, but are mainly political. The main claims are, in fact, to exclude Westerners from the Arab-Muslim traditional area of influence and to resolve conflicts, including the Arab-Israeli problem, a deep-rooted problem, which led to political and military instability in that area throughout the 20th century.

Is Al-Qaeda a unique terrorist organization in history and very dangerous for the safety of Europeans only because it comes from Arab space? Probably not, because retrospectively, only in the 20th century, violent organizations acted everywhere in the European space, no matter what motivation they had: "Legion of the Archangel Michael" in 1927 in Romania; IRA, Irish Republican Army, organized in 1919 following the struggle for independence of Ireland; ETA, Euskadi ta Azkatasuna, "Basque Territory and Freedom", which emerged in Spain in 1959 with separatist aims and independence for the Basque Country in northern Spain; The extreme left-wing brigades in 1970 in Italy all fueled by group solidarity, based on a strong sense of national affiliation, creating true national myths and identifying their own ideals with the "will" of a whole nation, and the list can remain open. Terrorism does not only appeal to the physical integrity of a nation, but to its moral structure

Keywords: media, terrorist act, manipulation, collective psychology, racism, nationalism.

În 1947, Yasser Arafat, președintele Organizației pentru Eliberarea Palestinei, declara pentru Adunarea Generală a ONU: "Diferența dintre revoluționar și terorist se află în motivele pentru care fiecare dintre ei se luptă. Nu poate fi numit terorist cel care se ridică pentru o cauză justă și se străduiește pentru libertatea și eliberarea țării împotriva invadatorilor, a coloniilor și a coloniștilor."¹

Din păcate, teroristul nu face diferența între legal și ilegal, în ceea ce privește acțiunile exclusiv politic. Diferența dintre acțiunile grupurilor teroriste este redusă la numărul victimelor.²

Mediatizarea excesivă a asasinatelor cantitative a inoculat psihoza colectivă și generalizată, un exemplu elocvent în acest sens fiind discursul liderului terorismului fundamentalist, Ben Laden, imediat după lansarea contraterorismului militar american împotriva Afganistanului, la 7 octombrie 2001, prin intermediul televiziunii Al Jazeera, și apelul feroce la jihadul purtătorului de cuvânt al Al Qaeda, pe 10 octombrie 2001.

¹ Vasile Simileanu, *Radiografia terorismului*, București, Top Form, 2004, p.102.

² *Idem, Conflicte asimetrice*, București, Top Form, 2011, p.360.

Mizele erau foarte mari în acest joc de declarații, Ben Laden dovedind a fi un adversar propagandistic foarte periculos și subtil știind cum să-și exploateze imaginea în lumea islamică: fragilitatea bolnăvicioasă, gestul blând, decorul auster al locuințelor sale: peșterile, corturile, care făceau referință la drumul profetului Muhammad de la Mecca la Medina, erau perfect adaptate la ascetismul profund și religios, fiind perceput de astfel de credincioși, drept un nou profet autentic sau un martir al Islamului.

Acțiunile sale nu numai că sunt inspirate de versetele Coranului, ci sunt în principal politice. "Principalele pretenții sunt, de fapt, de a exclude occidentalii din zona tradițională arabo-musulmană de influență și de a rezolva conflictele, arabo-israelieni una, o problemă adânc înrădăcinată, care a provocat instabilitate politică și militară în această zonă de-a lungul secolului XX".

Antropologul cultural Jim Denison, în lucrarea „Islamul radical - ceea ce trebuie să știți”, a încercat să identifice cauzele lipsei de comunicare între Occident și Orient. Una dintre cauze, potrivit autorului, ar fi convingerea musulmanilor că Occidentul atacă islamul încă din timpul cruciadelor, iar Papa Urban al II-lea a fost inițiatorul atacurilor anti-islamice cu organizarea primei cruciade în 1095.

Cruciadele sunt percepute drept atacuri intenționate împotriva întregii comunități musulmane, ummah, o colectivitate religioasă a cărei evoluție nu ia în calcul timpul și spațiul, astfel încât atacul împotriva oricărui musulman este, teoretic și practic, un atac asupra întregii comunități islamice.

Profesorul universitar de la Princetown, Bernard Lewis, în cartea "Criza Islamului - Războiul Sfânt și Teroarea Nemuritoare", afirmă faptul că, gândirea occidentală definește țara, națiunea, poporul ca unități de bază ale organizației umane, în timp ce musulmanii definesc religia drept fundament pentru organizarea umană.³

După 11 septembrie 2001, a existat o creștere a cenzurii la nivelul mass-mediei americane. „Oamenii trebuie să fie atenți la ceea ce spun și la ceea ce fac”, spune Ari Fleischer, purtătorul de cuvânt al Casei Albe la vremea respectivă.

Prin mass-media publicul este ușor de influențat și manipulat, deoarece rolul acesteia este de a transmite auditoriului "informațiile de care are nevoie și la care are dreptul", lăsând interpretarea lor la percepția fiecărui individ. Imaginea publică a actelor de terorism și a terorismului, în epoca contemporană, este impusă de imagine, online și nu neapărat de abordarea directă, offline.

O acțiune teroristă foarte mediatizată a fost cazul lui John Allen Muhammad și lui Lee Boyd Malvo, care au înfricoșat America cu atacurile lor din 2002. La acel moment, „mass-media americană a alocat, spații extrem de generoase analizei și prezentării acțiunilor celor doi. New York Times a fost expus unui scandal major atunci când s-a dovedit că articolele semnate de Jayson Blair pe această temă erau invenții menite să crească numărul de auditori amatori de știri de asemenea natură”.⁴

Al-Qaeda este o organizație teroristă unică în istorie și foarte periculoasă pentru siguranța europenilor numai pentru că provine din spațiul arab? Probabil că nu, deoarece dacă privim retrospectiv, numai în secolul XX, organizațiile violente au acționat peste tot în spațiul european, indiferent de motivația pe care o aveau.

„Legiunea Arhanghelului Mihail”, în 1927 se constituia în România. Un document al organelor de siguranță, descriind profilul acestei organizații declara: „Din punct de vedere organizatoric, Legiunea Arhanghelului Mihail, înființată la 24 iunie 1927, este constituită pe principii naționalist-extremiste. La baza acestei organizații stă o doctrină cu caracter politic-militar, îmbrăcată într-un misticism religios”. Documentul citează din „devizele” lui Corneliu Zelea Codreanu, între care „lupta contra vechilor partide, cu metode noi și principii dictatoriale.”⁵

³ Dan Laurențiu Niță, *Lupii singuratici: terorismul de franciză*, București, Editura Antet, 2014, p.26.

⁴ *Ibidem*, pp. 126-127.

⁵ Mihai Fătu, Ion Spălățelu, *Garda de Fier. Organizație teroristă de tip fascist*, București, Editura Politică, 1980, p.52.

IRA, Armata Republicană Irlandeză, organizată în 1919 ca urmare a luptei pentru independență a Irlandei. În 1969 se împarte în două aripi, Oficială, OIRA și Provizorie, PIRA, inițial ambele fiind foarte agresive, dar începând cu 1971, OIRA optează pentru.⁶ PIRA continuă acțiunile violente, metodele preferate de acțiune fiind detonarea de bombe, atacuri violente cu arme de foc, bombardamente cu rachete și mortiere.⁷

ETA, Euskadi ta Azkatasuna, „Teritoriul și Libertatea Bască”, apărută în 1959 în Spania având scopuri separaționiste și obținerea independenței pentru Țara Bascilor din nordul Spaniei. În acțiunile sale, ETA vizează „oficialitățile guvernului spaniol, membrii ai serviciilor de securitate, ai armatei. Este bănuită de provocarea a peste 500 de asasinate, începând cu 1968, fiind una dintre cele mai violente grupări din Europa.”⁸

Brigazile Roșii de extremă stângă, în 1970, în Italia, toate, alimentate de solidaritatea de grup, bazate pe un sentiment puternic al apartenenței naționale, creând adevărate mituri naționale și identificându-și propriile idealuri cu „voința” unei întregi națiuni, și lista poate să rămână deschisă.

Și în aceste cazuri presa a scris mii de rânduri contribuind la crearea unui puternic ecou în opinia publică.

Războiul împotriva terorismului nu trebuie să aibă drept efect încălcarea drepturilor omului. Kenneth Roth, directorul executiv al organizației non-guvernamentale Human Rights Watch, declara că: „teroriștii cred că scopul scuză mijloacele și că viziunile lor politice și sociale justifică uciderea civililor, violând astfel drepturile vitale ale omului. A lupta împotriva teroriștilor fără a proteja drepturile omului înseamnă că vom confirma această logică inversată.”⁹

O reconciliere între creștini și musulmani a încercat Papa Benedict al XVI prin vizita sa în Liban din 2012. Acesta a susținut șapte discursuri în care și-a exprimat speranța că, Orientul Mijlociu va cunoaște pacea. Suveranul Pontif, din altarul amenajat în aer liber și înconjurat de cedrii, simbolul Libanului, și de măslini, simbolizând pacea, a declarat că „a sluji justiția și pacea într-o lume în care violența nu încetează să-și extindă cortegiul morții și al distrugerilor este o urgență pentru a ne angaja într-o societate fraternă, pentru a făuri comuniunea.”

Zeci de mii de credincioși au asistat la slujbă iar, întreaga mass-medie internațională a fost prezentă, exprimându-și propria viziune asupra evenimentului. Suveranul Pontif a fost întâmpinat cu exuberanță de populația celei mai instabile regiuni a planetei „vizita Papei este foarte importantă pentru Liban și poate că va aduce pace pentru noi și în regiune”.

Cinematografia americană sau europeană nu a ratat evenimentele considerate de actualitate, exemplu fiind „Body of Lies”¹⁰, un film axat pe o idee simplă: diferența culturală dintre Occident și Orient și faptul că, incompatibilitățile nu sunt întotdeauna recunoscute și nu se caută soluții reale pentru a fi rezolvate; sau filmul „Secret defense”¹¹, centrat pe concepte cum ar fi: „radicalizare, militantism, terorism, disonanță cognitivă, șoc cultural”¹².

„Nu trebuie să auziți despre noi, ci să auziți de la noi”¹³, afirmație care, practic, vine și exprimă propria concepție a teroristului despre ceea ce înseamnă terorism. De la Al Jazeera până la Twitter se demonstrează capacitatea celulelor teroriste de a produce lungmetraje propagandistice care să sensibilizeze și să determine adeziunea anumitor segmente socio-etnice pe probleme sensibile. Se poate merge și pe formula „Noi vorbim. Voi ascultați.” Desigur implicându-se și formula aleatorie referitoare la ceea ce înțelege fiecare din ce ascultă!

⁶ Gheorghe Arădăvoaice, Dumitru Iliescu, Laurențiu Dan Niță, *Terorism, antiterorism, contraterorism. Istoric, actualitate, perspective*, Oradea, Editura Antet, 1997, p.264

⁷ *Ibidem*, p.265

⁸ *Ibidem*, p.256

⁹ Dan Laurențiu Niță, *op.cit.*, p.112.

¹⁰ Producție SUA, Scott Free Production, Warner Bros. Pictures, 2008. Regia: Sir Ridley Scott, Rating IMDB: 7,1/10

¹¹ Producție Franța, UGC YM, France 3 Cinema, France 2 Cinema, 2008. Regia: Philippe Haim. Rating IMDB: 6,5/10

¹² Dan Dongaciu, Darie Cristea, *Doctrine, strategii, politici: de la discursul geopolitic la operaționalizarea securității internaționale*, București, Editura Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale, 2012, p.157.

¹³ Michael Weiss, Hassan Hassan, *ISIS: Armata djihadului*, București, Corint Books, 2016, p.218.

În epoca contemporană, majoritatea oamenilor nu au încredere în ceea ce citesc și audiază: peste tot se aude de corupție, de fraudă, de abuzuri, de ... Indiferent de canalul media utilizat „conversațiile dau naștere la alte conversații”. Blogging-ul este instrumentul adecvat care permite permisiunii oricui să emite mesaje direct către oricine este dispus să „asculte” și, totodată, să primească reacții din partea acestora. Acțiunile teroriste ale viitorului nu vor face decât să se adapteze și să utilizeze noile tehnologii. Vor exploata schimbările sociale, transformările politico-teritoriale, modificarea sferelor de influență nu doar la nivel local, ci și global. Cu cât distanțele sunt mai mari și interesele mai numeroase, cu atât mai greu de gestionat vor fi acțiunile ce vizează stoparea acțiunilor cu caracter terorist. Blogging-ul te poate păcăli; poate crezi că ești în conversație cu lumea întregă, când de fapt este vorba de câțiva inși, discutând frecvent între ei, înainte și înapoi, oferind amplificarea mesajului transmis.¹⁴

Acțiunile teroriste se adaptează la noile condiții pentru a-și diversifica metodele de acțiune și de mediatizare: mobilitatea la scară globală, fizic și ideologic; instrumentele mass-media asigură accesul instantaneu, în timp real la audiență la nivel global; noile tehnologii militare, accesibile tuturor celor care dispun de resurse financiare, complică situația; zonele sensibile ale societății oferă oportunitate acțiunilor teroriste.¹⁵

Accesul informatic poate fi sintetizat în „noua realitate a pieței la ora actuală este că un consumator are de unde alege”, „te pot ignora... În consecință, tu sau orice marketer vă aflați în fața unei decizii: puteți crea ceva care să vă facă demn de a fi în atenția oamenilor sau puteți deveni invizibili. Sunt acum milioane de bloguri și fiecare este editat de o ființă reală. Dacă realizezi ceva remarcabil, ceva care merită a fi remarcat, atunci acești oameni pot alege să te remarce. Și dacă te remarcă, ei spun mai departe despre tine... Dacă ai investit timpul, energia și curajul necesare pentru a crea ceva remarcabil, acest public abia așteaptă să audă despre acest ceva.”¹⁶

De cele mai multe ori, percepția evenimentelor, depinde de poveste. În nuvela „Agentul Secret”, scrisă de Josef Conrad, personajul, un profesor universitar inteligent, exclus din viața academică, urmărește să-l lichideze pe șeful structurii antiteroriste britanice, inspectorul-șef Heat. Astfel personajul se transformă într-o „bombă umblătoare pe străzile Londrei”. În acest context, profesorul afirmă că „nimic nu mi-ar face mai multă plăcere decât să-i văd pe polițiști împușcând, ziua în amiaza mare, un suspect și asta cu aprobarea cetățenilor. Jumătate din lupta noastră ar fi câștigată dacă am putea distruge moralitatea din cadrul instituțiilor democratice.”¹⁷

Trăind în realitatea de dincolo de ecranul calculatorului sau televizorului, imaginile încep să dețină un ascendent asupra rațiunii. Subliminul depășește exprimarea directă, iar construcțiile eronate, induse informatic, pot lua locul foarte ușor realității cotidiene. În acest context, întregul sistem comunicațional și de imagine al teroriștilor se bazează pe manipularea psihică. Mesajul transmis de organizațiile teroriste, în majoritatea cazurilor, este acela că, societatea dovedește depășită de noua ordine mondială și denoile exigențe ale acesteia. Unul dintre cei mai cunoscuți specialiști în probleme de terorism Brian Jenkins afirmă că „teroriștii își doresc o mulțime de oameni privind și o mulțime de oameni morți.”¹⁸ „Forța argumentării în a influența realității este nebănuț de mare în comunicarea interumană, fie că este vorba de argumentare eronată, fie de argumentare validă. Este binecunoscut în domeniul științelor comunicării faptul că marea majoritate a tehnicilor utilizate în propagandă se bazează pe erori de conținut intenționate, comise în argumentare.”¹⁹

Principiul accesului liber la informație, garantat atât de legile fundamentale ale statelor, cât și de legislația internațională, permite oricui dreptul de a primi răspunsuri la întrebările care îl

¹⁴ Robert Scoble, Shel Israel, *Conversații libere*, București, Editura Nemira & Co., 2008, p.175

¹⁵ Gheorghe Arădăvoaice, Dumitru Iliescu, Laurențiu Dan Niță, *Terorism, antiterorism, contraterorism. Istoric, actualitate, perspective*, Oradea, Editura Antet, 1997, pp. 125-126

¹⁶ Robert Scoble, Shel Israel, *op.cit.*, pp.55-56.

¹⁷ Gheorghe Arădăvoaice, Dumitru Iliescu, Laurențiu Dan Niță, *op.cit.*, p. 237.

¹⁸ Vasile Simileanu, *Conflicte asimetrice*, București, Editura Top Form, 2011, p. 279.

¹⁹ Aurelia Ana Vasile, *Mass Media și gândirea critică*, București, Editura Triton, 2012, p.7.

frământă. Dar nu întotdeauna, informația solicitată vine dintr-o sursă directă. De cele mai multe ori accesul la informație este limitat de sfera interesului public. Multe informații la care are acces publicul provin printr-un intermediar: jurnalistul. În acest context, jurnalistul are obligația de a proceda „la o analiză mai atentă a faptelor și a consecințelor” acțiunilor sale.²⁰

Indiferent de atitudine, trebuie recunoscut faptul că suntem într-o eră bazată pe conversației digitale. Foarte puțini oameni mai apelează la presa scrisă. Locul jurnalistului tradițional a fost luat de blogger, iar mai apoi de vlogger. Totul se petrece în direct și în timp real. Dacă vechiul jurnalist are o deontologie profesională nu se poate spune același lucru despre actorii online. Blogurile sunt în centru unei revoluții punând capăt unei ere și dând naștere alteia.²¹

„Un instrument este doar un instrument” diferența fiind asigurată prin accesul la educație și cultură.

BIBLIOGRAPHY

- Arădăvoaice, Gheorghe; Iliescu, Dumitru și Niță, Laurențiu Dan, *Terorism, antiterorism, contraterorism*, Editura Antet, Oradea, 1997
- Laidi, Ali, *Efectul de bumerang. Cum a determinat globalizarea apariția terorismului*, Ed. Hause of Guides, București, 2007
- Le Bon, Gustave, *Legile psihologice ale evoluției popoarelor*, Ed. Filipeștii de Târg, Prahova
- Lammens, Henry, *Islamul: Credințe și instituții*, Editura Corint, București, 2003
- Miga-Besteliu, Raluca, *Organizații internaționale interguvernamentale*, Editura ALL BECK, București, 2000
- Nagel, Thomas, *Ultimul cuvânt*, Ed. ALL, București, 1998
- Niță, Dan Laurențiu, *Vechii și noii pretorienii*, Editura Antet XX Press, București, 2014
- Idem, *Lupii singuratici: terorismul de franciză*, Editura Antet, București, 2014
- Rorty, Richard, *Contingență, ironie și solidaritate*, Ed. ALL, București, 1989
- Săgeată, Marcela, *Lumea islamică – o rețea dinamică de sisteme*, București, 2006
- Simileanu, Vasile, *Conflicte asimetrice*, Editura Top Form, București, 2011
- Ștefănescu, Paul, *Enigme ale războiului secret*, Ed. Militară, București, 1983

²⁰ Lucian-Vasile Szabo, *Capcane ale comunicării. Puteri și...puteri în mass-media*, Timișoara, Editura Universității de Vest, 2011, p.85.

²¹ Robert Scoble, Shel Israel, *op.cit.*, p.297.